

RECENZIÓK

BERKI Imre

A magyar határőrizet újjászervezése 1946-ban

A szerző a második világháború utáni magyar határőrizet újjászervezésének időszakának eseményeivel foglalkozik írásában. A háborút követően a spontán szerveződésektől eltekintve a két világháború közötti határőrizeti struktúra helyreállításával indult el a magyar határőrizet újjászervezése. A magyar „határőrség” azonban rövid időn belül a ki-kit győz le időszak pártpolitikai csatározásainak egyik eszközévé vált. A politikai hatalom megragadására törekvő Magyar Kommunista Párt a SZEB segítségével elérte, hogy a „határőrség” élére a kommunista párthoz hű PÁLFFY György kerüljön, aki a testületet lényegében párhadsereggé szervezte át. A Magyar Kommunista Párt pedig különböző úton–módon elérte, hogy a „határőrség” a magyar állam legerősebb fegyveres szervezetévé váljon. E folyamat körülményeit, eseményeit mutatja be a szerző alkotásában.

CSAPÓ Csaba

Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867–1881

A kiegyezéssel a Kárpát-medence területén megszüntették a császári csendőrséget. Erdély területén azonban – hadászati megfontolásból fakadóan – megmaradt egy csendőr ezred a közös hadsereg alárendeltségében, a horvátországi csendőrséghez hasonlóan. Ez a helyzet azonban ellentétes volt a kiegyezési törvényben foglaltakkal. Végül olyan egység jött létre a magyar kormány és az uralkodó között, hogy az erdélyi csendőr ezred átkerül a magyar kormány fennhatósága alá. Erre 1876-ban került sor. Az erdélyi csendőr ezredet siralmas állapotban vette át a magyar fél. Hossza munka nyomán kerülhetett olyan állapotba, hogy az 1881-ben felállításra kerülő Magyar Királyi Csendőrség létrehozásának kiinduló bázisává válhatott.

GÁSPÁR László

A második világháború utáni magyar határőrizet változásai

A szerző a határvidékek szervezetéből kiindulva kíséri figyelemmel a magyar határőrizet változásait a testület megszüntetéséig. A vizsgált időszak magyar államában bekövetkezett változások, a működésben kialakított hangsúlyeltolódások közvetlen hatást gyakoroltak a magyar határőrizetre. A XX. század második felében rendkívül sok változáson esett át a magyar határőrizet. 65 év leforgása alatt a polgári magyar határőrizet – számos kitérő és kanyar után – a pártállami gyakorlatból ismét visszatért a határőrizet polgári államra jellemző formájához. E rögzös út végén azonban a felszámolás várt rá. Olyan ideológia, a neoliberalizmus szellemében szüntették meg a testületet, amely nem a nemzeti érdekeket tekintette elsődlegesnek, sőt magát a nemzetet is elavult fogalomnak tartja. A szerző alkotásában azonban tartózkodik a messzemenő következtetések levonásától. Döntően „csupán” a tényeket rögzítette.

NAGY Ákos Péter

Quis custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzi az őrzőket?

A szerző a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának történetének bemutatására tesz eredményes kísérletet alkotásában. A viszonylag rövid életű testület – amelynek a feladatát az őrzők őrzése alkotja – léte önmagában felveti a kérdést milyen viszonyok vezettek oda, hogy a rendvédelmi testületek fölé is szervezni kellett egy „szuper rendőrséget”. Az nem lehet kétséges, hogy a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának a testületére szükség volt, hiszen máskülönben nem hozták volna létre. A társadalom azon erkölcsi állapota azonban, amely szükségessé teszi az őrzőket őrzők testület kialakítását mindenképpen etikai fejlesztésre szorul.

NAGY Ákos Péter

A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat megalakulása és tevékenységének kialakítása a rendszerváltás folyamatában

A pártállam maradványain indult el a magyar rendvédelmi testületek személyi állománya védelmét ellátó szervezetnek a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának (RSZVSSZ) a létrehozása. A kilencvenes évek elejétől a harmadik évezred elejéig terjedően vizsgálja a szerző a védelmi szolgálat kialakításának és fejlesztésének folyamatát. A rendszerváltást megelőzően e tevékenységet ellátó szervezeti egység szabályozása titkos volt és a tevékenységet végrehajtó szervezet léte sem volt publikus. Ezt a helyzetet váltotta fel a nyílt szabályozással működő és megismerhető szervezeti felépítéssel rendelkező szolgálat létrehozása, amely a legitím választások során kinevezésre kerülő kormány illetékes tagjának a felügyelete alatt áll.

NAGY József

A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990

A tanulmány a magyar pártállam, az úgynevezett puha diktatúra időszakának határőrizetében megvalósult változásokat és a szervezetmódosítások kapcsán foganatosított létszámalakításokat követi nyomon. Jól kitapintható, hogy az ország elzárkózása igényének mérséklődésével, a határforgalom fokozatos liberalizálásával párhuzamosan módosult a magyar határőrizeti testület szervezete és létszáma, illetve a testületen belüli arányok is. Az állami ideológia, az ország ellenségkép változása módosulásával végül pedig a katonai szövetséghez tartozás változásával alakult a magyar határőrizet jellege is.

PARÁDI József

Magyar rendvédelem 1867–1914

A szerző a polgári magyar rendvédelem kialakulását és fejlődését mutatja be írásában. Az alkotó a reformkori elméleti vitákig és a neoabszolutizmus rendszeréig nyúlik vissza alkotásában. Megvizsgálja, hogy a kiegyezés nyomán milyen viszonyok tették lehetővé az új polgári magyar rendvédelmi struktúra kialakulását és mik voltak a létrehozást, majd a fejlesztést befolyásoló legfontosabb körülmények hatásai. A testületeken keresztül bemutatja a rendvédelmi rendszer egészét. Ismerteti a vizsgált időszak magyar rendvédelmi testületeinek a létszámát, a szervezeti felépítését, a területi elhelyezkedését és a feladatkörüket.

PARÁDI József**A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867–1945**

A tanulmány a fogalmi rendszerünket elsilányító azon tévhit eklatáns cáfolata, mely szerint az államnak a rend fenntartására hivatott szervezetei rendőrségek, a külső védelmet pedig a haderő látja el. A szerző a tanulmánya elején egyértelművé teszi, hogy a rendvédelmi testületek közül a rendőrség típusú szervezetekkel, azon belül pedig a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt rendőrségekkel foglalkozik a XIX–XX. század Magyarországra kiterjedően. Az érintett rendőri testületek számba vétele nyomán tért rá a szerző a korabeli humán politika bemutatásának részeként a fizetés, a családi- és lakbérpótlék, az egészségbiztosítás, a fizetett szabadság, a költözködési támogatás, az utazás támogatása, illetve a sarkalatos családi események költségeinek támogatása, a nősülés engedélyezése a járműtárási hozzájárulás és a nyugdíj rendszerének az ismertetésére. Ezt követi a személyi állomány képzési követelményrendszerének és a testületek társadalmi támogatottságának a felvázolása. A tanulmány azzal a konklúzióval zárul, hogy a magyar rendvédelem jövője a múltjában gyökerezik. Rendvédelmünk jövőbeni állapota pedig attól függ, hogy sikerül-e az elődeinkéhez közelítő színvonalú személyi állományt létrehozni vagy sem.

PARÁDI József**A XIX–XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség**

A szerző az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc leverése nyomán kialakított neoabszolutizmus, az 1867. évi kiegyezésből fakadó dualizmus, az 1919. évi Tanácsköztársaság és a leverését követő úgynevezett ellenforradalmi rendszer, végül pedig az 1945. évi szovjet megszállás után létrehozott pártállam rendszerváltozásai kapcsán vizsgálja a csendőrség helyét. A szerző megállapítja, hogy a XIX–XX. századi magyarországi rendszerváltozások során megvalósított csendőrség feloszlások okai – a feloszlatók által deklaráltan – nem szakmai, hanem politikai természetűek voltak. A cél soha sem a csendőrség szervezete volt, hanem az államhatalom megragadása. Ennek érdekében szüntették meg az előző rendszer egyik legszilárdabb támaszát képező csendőrséget. Amikor azonban nem a polgári állam felszámolása volt a cél a szervezetet visszaállították. E folyamat 1945 után, illetve az 1989. évi rendszerváltozással szakadt meg.

SOM Krisztián**Rendvédelem-történet a numizmatikában**

A szerző eddig gondozatlan témakör műveléséhez kezdett. Németország, Olaszország és Kanada forgalomban lévő fizetőeszközei közül két érme – egy-egy évfordulóhoz kötődő verete – emlékérem. Nemes hagyomány a közjót szolgáló szervezetek alapításának évfordulójáról ily módon megemlékezni. Talán egyszer Magyarországon is előtérbe kerül ilyen hagyomány újjáteremtése. Hazánk viharos történelméből fakadóan az új politikai kurzusok hatalomra jutásuk velejárójának tekintették a korábbi rendvédelmi rendszerek lebontását, helyettük új szervezetek létrehozását. Ebből fakadóan a XIX–XX. századi magyar történelemben sokkal több megszüntetett rendvédelmi testület fordul elő, mint ahány szervezet a harmadik évezred elején igyekszik a rendet fenntartani az országban. Minden bizonyos intelligens és szép gesztus volna egy-egy címletnek a megszüntetett szervezetek évfordulóin a tárgyévben kibocsátott példányokon egyéni, a néhai testületre utaló motívumokat alkalmazni.

SUBA János**A császári-csendőrség tisztí kara 1849–1868**

A tisztí kar létszámváltozásaira koncentrált anyag számos táblázatot is tartalmaz. A étszám ismertetése mellett azonban a szerző bemutatja a testület szervezeti felépítését is. Mivel a rendvédelem nem tartozik a szerző kutatási területei közé, ebből fakadóan a csendőrséget a haderő integráns részének tekinti. A csendőrök személyükben katonának minősültek ugyan azonban a szervezet csak részlegesen tartozott a haderő kötelékébe, működésének felügyeltét és irányítást nem a hadügyminisztérium látta el.

SUBA János**Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban**

A szerző az Osztrák-Magyar Monarchia katonai összeomlásának időszakában a hadsereg leszerelése kapcsán a karhatalmi alakulatok létrehozásának kérdéskörét vizsgálja. A monarchiai haderő vezetése versenyt futott az idővel. Egyre több karhatalmi alakulatra volt szükség és egyre kevesebb volt a megbízható élő erő. A karhatalmi alakulatokba beosztott megbízható katonák hiányoztak a frontokról, ahol a felbomlás felgyorsult. A szerző – korabeli iratok alapján – mutatja be a karhatalmi alakulatok szervezetét, diszlokációját, fegyverzetét, a katonai hierarchiában betöltött helyét, tevékenységüket.